

'Teaching Around the Clock'

Over tijdsbesteding en welzijn van leraren

KRIS DELCROIX

Je kent ze wel: de mailtjes met de vraag om deel te nemen aan een korte bevraging. Het duurt gegarandeerd maar eventjes, je levert een fundamentele bijdrage én je krijgt persoonlijke feedback.

Begin juli (over timing in onderwijs gesproken ☺) kreeg de studiedienst van COC de uitnodiging om deel te nemen aan een 'Survey on Teacher Working Time Arrangements in the EU', een diepgaande bevraging over de tijdsbesteding van leraren en afspraken daarover, georganiseerd door ETUCE (European Trade Union Committee for Education), de Europese koepel van onderwijsvakbonden. ETUCE wou materiaal verzamelen voor het onderzoeksproject 'Teaching Around the Clock: Unveiling the Reality of Working Time and Compensation for Teachers in Europe' (De klok rond lesgeven: de realiteit van werkuren en vergoeding voor leraren in Europa). De resultaten van dat onderzoek zouden vakbonden kunnen versterken aan de onderhandelingsstafel waar de lerarenloopbaan in al haar facetten ter discussie ligt.

COC beantwoordde een twintigtal vragen over zowel de werktijd van leraren als de manier waarop die is vastgelegd en over eventuele maatregelen om de tijdsbesteding van leraren te 'managen'.

Groot Tijdsbestedingsonderzoek 2018 in Vlaanderen¹

Wie al een tijdje meedraait op de onderwijswerkvloer, klinken vragen over de (werk)tijdsbesteding van leraren bekend in de oren: van de opmerkingen zoals bij de bakker of op café "twintig uurtjes van vijftig minuten per week en drieënhalve maand vakantie per jaar, 't is schoon verdiend!" tot de politieke en maatschappelijke discussies over het afbakenen en uitdrukken van de opdracht van leraren

in uren per week of op jaarbasis. De discussie flakkerde eind 2023 weer op naar aanleiding van het rapport van de zogenaamde Commissie van Wijzen. De voorzitter daarvan was voorstander van een 38 urenweek, maar zei er meteen bij dat die niet tot 38 uren beperkt zou blijven.

Zes jaar daarvoor al had COC een onderzoek gevraagd naar de tijdsbesteding van leraren, naar aanleiding van de intentie van toenmalig onderwijsminister Hilde Crevits om alle opdrachtbreuken in het secundair onderwijs gelijk te trekken. Dat 'Grote Tijdsbestedingsonderzoek' werd in het voorjaar van 2018 uitgevoerd door de VUB-onderzoeksgroep TOR (Tempus Omnia Revelat, tijd onthult alles): zeven dagen lang vulden bijna 9600 leraren een tijdsdagboek en vragenlijsten in, een gebruikelijke methode bij zo'n onderzoek. Enkele van de resultaten waren:

- in het Vlaamse onderwijs werkten leraren (voltijdsen en deeltijdsen samen gerekend) in het basis- en secundair onderwijs gemiddeld 39 uur en 31 minuten (vakanties inbegrepen);
- in een lesweek werkte een voltijdse leraar gemiddeld 48 uur en 42 minuten, tijdens een vakantieweek werkte een leraar basisonderwijs gemiddeld 15 uur en 39 minuten, een leraar secundair onderwijs zelfs 19 uur en 26 minuten;
- de onderzoekers specificeerden ook de tijdsbesteding per taak: zo bleek dat een leraar basisonderwijs gemiddeld 22% van z'n werktijd besteedde aan lesvoorbereiding en 38% aan lesgeven, in het secundair onderwijs respectievelijk 36 en 32%;
- voor 25 à 30% van z'n opdracht werkte een leraar thuis (meestal op weekavonden tussen zeven en tien, woensdagnamiddag en zondagavond). Dat toont overduidelijk aan dat wat als 'vrije momenten' wordt gepercipieerd, lang niet altijd vrij van werk is.

Of die resultaten het publieke imago van de leraren hebben bijgesteld, weten we niet, maar door politici en onderwijsverstrekkers wordt nog maar weinig naar het rapport verwezen ... Nu de lerarenloopbaan weer volop in de kijker staat, is het goed dat ETUCE ons de kans geeft onze data te actualiseren en in een Europees perspectief te plaatsen. Dat versterkt onze onderhandelingspositie en kan hopelijk het beeld dat van het lerarenberoep heerst, bijstellen.

Teaching Around the Clock – Setting the scene

Op 10 en 11 december 2025 werden we in Rome verwacht voor een eerste projectmeeting. De eerste dag stond in het teken van 'Setting the scene'. We kregen een eerste versie van de resultaten van de ETUCE-bevraging. Een definitief rapport wordt pas in november 2026 gepubliceerd, maar nu al tekenen zich enkele uitdagingen heel duidelijk af, zoals:

Spanning tussen *teaching tasks* en *non-teaching tasks*

- In het onderzoek wordt een onderscheid gemaakt tussen *teaching tasks* (contacttijd met lerenden) en *non-teaching tasks* (zoals lesvoorbereidingen, verbeterwerk, vergaderingen, oudercontacten ...). Heel wat leraren ervaren een spanning tussen beide omdat de *non-teaching tasks* heel vaak niet of onduidelijk vastgelegd zijn.
- Daarnaast neemt de werkdruk toe door allerlei evoluties (zoals digitalisering) en administratieve verplichtingen (door de overheid opgelegd of als gevolg van de toenemende jurisdisering en vaak ervaren als planlast).

Niet-standaard werkroosters, uitgebreide werktijden, maar geen compensatie

- Doordat de verwachtingen qua tijdsbesteding niet voor alle taken officieel zijn vastgelegd, staat er geen limiet op

1. Zie <https://www.onderwijs.vlaanderen.be/nl/onderzoek/vlaams-en-internationaal-onderwijsonderzoek/beleidsrelevant-onderzoek/onderzoek-tijdsbesteding-leraren-basis-en-secundair-onderwijs-en-de-Brandpunt-nummers-van-november-en-december-2018>.

25.000 voltijdse leraren doet het Berlijnse lerarenkorps ruim twee miljoen overuren per jaar, wat overeenkomt met het werkvolume van ongeveer 1.300 voltijds werkende leraren ...

het werk. Er speelt ook een psychologische factor: doordat leerkrachten zich sterk vereenzelvigen met hun beroep, gaan ze lange werktijden als normaal beschouwen. Deconnectie is dus niet alleen nodig op het gebied van (digitale) communicatie, maar ook voor het werk in het algemeen. Vlaanderen loopt daarin voorop. Op initiatief van COC zetten de sociale partners bij het afsluiten van CAO XII (2022) een eerste stap door af te spreken dat er vanaf 1 september 2023 in elke school een deconnectiekader moest zijn.

- Heel wat 'verplichte taken', die niet bijdragen tot het lesgeven, worden niet vergoed.
- Vermits de volledige werktijd van leraren niet gemeten wordt, kunnen ze ook geen overuren inbrengen.

Dat zijn geen verrassend nieuwe inzichten. De pijnpunten zijn in alle Europese landen of onderwijsregio's heel herkenbaar, maar er zijn grote verschillen in de manier waarop de verschillende aspecten van tijdsbesteding al dan niet in regelgeving vastgelegd zijn en hoe daarover in de verschillende landen collectief onderhandeld wordt. Daar is ruimte en opportuniteit om good practices uit te wisselen. Later meer daarover.

Impact van tijdsbesteding

De tijdsbesteding van leraren impacteert ook rechtstreeks andere aspecten van het lerarenchap. De top drie:

Negatieve impact op het welzijn van leraren

Door de toegenomen verwachtingen en werkdruk zijn de psychosociale risico's van leraren toegenomen (zoals stress en burn-out).

Het lerarentekort

- Door de toegenomen psychosociale risico's vallen leraren meer uit.²
- Wellicht een van de redenen waarom talentvolle jongeren minder gemotiveerd zijn om aan een lerarenopleiding of job in het onderwijs te beginnen.

Negatieve invloed op de onderwijskwaliteit

- Leraren kunnen minder tijd besteden aan lesgeven en voorbereiden.
- Ze voelen zich helemaal niet goed bij die vaststelling en ervaren soms ook daardoor stress.

What's at stake? Tijdsbesteding en gezondheidsrisico's

Onder de titel 'What's at stake?' (Wat staat er op het spel?) gingen we de tweede dag van het congres aan de slag met het item van de negatieve invloed van de tijdsbesteding van leraren op hun welzijn. De sessie werd ingeleid door keynotes van twee academici.

Aan het hoofd van de 'Kooperationsstelle Hochschulen und Gewerkschaften' (een samenwerkingsverband tussen hoger onderwijs en vakbonden) doet Dr. Thomas Hardwig (Georg-August-Universität in Göttingen) al tien jaar onderzoek naar werktijd en werkomstandigheden in het Duitse onderwijs. Hij legde uit: als je het gemiddeld aantal uren dat een leraar in Berlijn werkt, vergelijkt met het 40 urenstelsel van een gemiddelde Duitse ambtenaar, blijkt een leraar 94 overuren per jaar te presteren. Op een totaal van

Hij vond geen directe statistische link tussen de lengte van de werktijd en het risico op burn-out, maar wel bleek dat 65% van de leraren zichzelf geregeld tot het uiterste pusht en dat eveneens 65% er niet in slaagt te recupereren in de vrije tijd, wat aanleiding kan geven tot burn-out. Globaal gezien zou zo'n 79% van de respondenten een matig tot hoog risico op burn-out vertonen! Dat risico verlaagt dan weer als leraren geregeld erkenning krijgen voor hun job en enthousiast zijn over hun werk.

Gezondheidsrisico's worden nog te veel geïndividualiseerd, terwijl het duidelijk een collectief probleem is dat op een hoger niveau moet worden getild. Volgens Hardwig kan het probleem pas echt aangepakt worden door een arbeidstijdsregistratie en een werklastmonitor als voorwaarde voor transparantie en basis voor verdere onderhandelingen. Hij was duidelijk: "It is about the health of teachers, which is a prerequisite for good schools and modern education."

What's at stake? Het welzijn van leraren

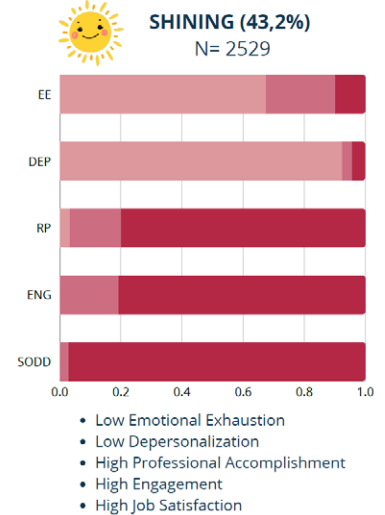
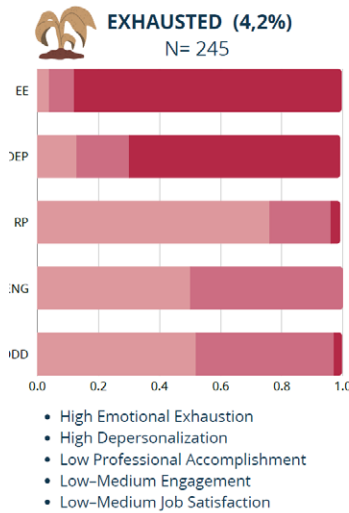
Professor Claudia Meroni van het 'Health and Sustainability Lab' van de Universiteit van Milaan-Bicocca ging op dat elan verder. Het vertrekpunt van haar onderzoek is de door eerder onderzoek bewezen stelling dat het welzijn van leraren essentieel is voor de kwaliteit van onderwijs (de emotionele en psychologische gezondheid van leraren beïnvloedt rechtstreeks het klasklimaat, de kwaliteit van lesgeven en de resultaten van de lerenden) en voor het langetermijn-

2. Ook bij ons: volgens het laatste ziekteverzuimrapport van AGODI, het Agentschap voor Onderwijsdiensten (Rapport afwezigheden naar aanleiding van ziekte 2023 - Vlaams onderwijspersoneel: <https://publicaties.vlaanderen.be/view-file/72509>) steeg het ziekteverzuimpercentage van de 214.975 personeelsleden in 2023 tot 4,64% eendagsziekten inbegrepen en tot 4,42% zonder eendagsziekten (t.o.v. 2021 resp. 4,30% en 4,14%).

engagement in het lerarenberoep. Dat welzijn wordt bepaald door de balans tussen *job demands* (werkeisen) en *job resources* (werkmiddelen), of anders gezegd: tussen wat je energie kost en wat je energie geeft.

Bij de *demands* vermeldde Meroni onder de noemer *job overload* bijvoorbeeld de beperkte tijd om les te geven en te verbeteren, onevenwicht tussen het aantal te geven lessen en de tijd om die voor te bereiden, hoge planlast en werken tijdens de vrije avonden en weekends, allemaal factoren die stress, emotionele belasting en risico op burn-out doen toenemen en het welzijn dus doen afnemen. Aan de kant van de *job resources* bekleemtoonde Meroni het belang van ondersteunend schoolleiderschap, positieve feedback en erkenning, kansen om samen te werken en professionele autonomie. Hieronder zie je de resultaten van enkele vragen uit het onderzoek bij ruim 5800 leraren.

Vaak worden *demands* en *resources* bestudeerd als onafhankelijke voorspellende factoren voor respectievelijk burn-out en welzijn. In onderwijs blijkt dat echter niet het geval: leraren reageren heel individueel op de vermelde *demands* en *resources*. Daarom ontwikkelde Meroni vijf welzijnsprofielen: *exhausted* (uitgeput), *shining* (stralend), *detached but engaged* (losgekoppeld maar geëngageerd),

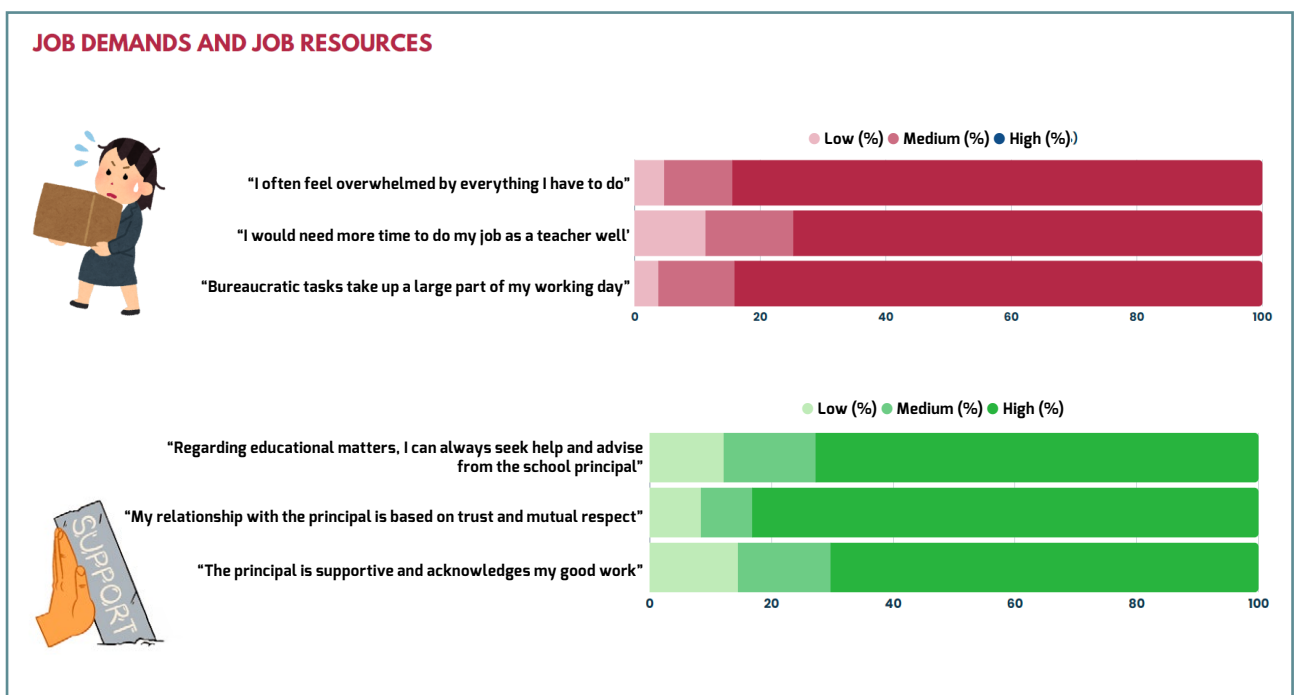

resistant (resisterend) en *balanced* (in evenwicht).

Blijkt dat de *exhausted* en *detached but engaged* leerkrachten (samen 16,2%) last hebben van een hoge werklust en lage ondersteuning, met emotionele uitputting als gevolg. De *resistant* groep (20,2%) kent een matige werklust en weinig ondersteuning, waardoor hun welzijn afhankelijk is van de 'uitdagingen van de dag'. De *balanced* en *shining* collega's (63,6%) kennen eveneens een matige werklust, maar genieten veel ondersteuning. Hun *resources*

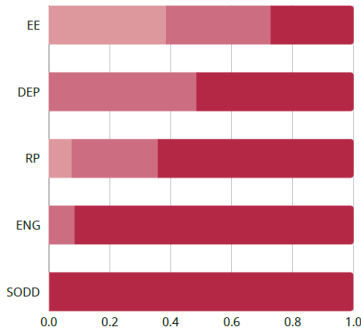
bufferen duidelijk hun *demands*, wat hun energie en motivatie een boost geeft met een stabiel welzijn als gevolg.

Meroni was duidelijk: een hoge werklust (onder andere ten gevolge van planlast en onvoldoende tijd voor de kerntaken) is nefast voor het welzijn van leraren, terwijl voldoende ondersteuning van de schoolleiding wonderen kan verrichten. Het beleid moet zich niet focussen op een van beide (lagere werklust of ondersteunende schoolleiding), maar op beide tegelijk. Dat vraagt COC al jaren.

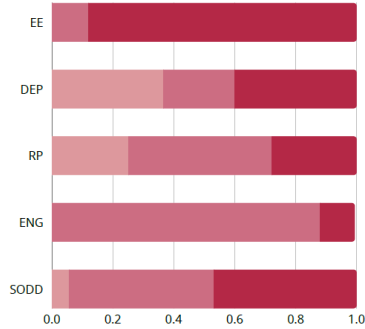
DETACHED BUT ENGAGED (12%)
N= 699

- Not characterized by Emotional Exhaustion
- Medium-High Depersonalization
- Medium-High Professional Accomplishment
- High Engagement
- High Job Satisfaction

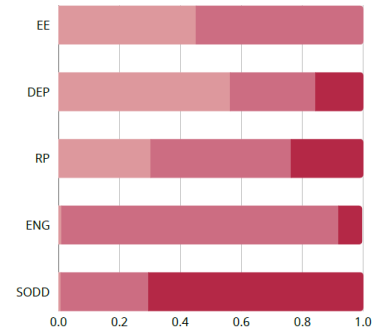
RESISTANT (20,2%)
N= 1184

- High Emotional Exhaustion
- Not characterized by Depersonalization
- Medium Professional Accomplishment
- Medium Engagement
- Medium-High Job Satisfaction

BALANCED (20,4%)
N= 1190

- Low-Medium Emotional Exhaustion
- Low Depersonalization
- Low-Medium Professional Accomplishment
- Medium Engagement
- High Job Satisfaction

Burn-out bij leraren in Vlaanderen: de aan-uitknop werkt niet meer ...

Over het welzijn van het Vlaamse onderwijspersoneel sijpelen geregeld onderzoeksresultaten door tot in de pers. We horen dan dat Vlaamse leraren zeer geëngageerd, gemotiveerd en gepassioneerd zijn voor en door hun job, maar last hebben van stress, emotionele uitputting en burn-out. Een maand geleden trok neuropsycholoog Michael Portzky aan de alarmbel: uit een onderzoek bij 828 mensen (528 leerkrachten uit 32 'gewone' Oost-Vlaamse scholen en een controlegroep van 300 niet-leerkrachten) in december 2025 bleek dat 55% van de leraren boven de alarmdrempel voor een burn-out zat. Om de ernst van de situatie te benadrukken voegt Portzky eraan toe: "Als je honderd willekeurige Vlamingen van straat plukt en op dezelfde manier bevraagt, scoren de leerkrachten slechter dan negentig van hen." Portzky's verklaring is simpel: de aan-uitknop werkt niet meer. "Vroeger was de schooldag gedaan als de bel ging. Vandaag vreet Smartschool de privé-tijd op. Aan de stroom vragen om extra uitleg komt geen eind meer."³

Aantrekkelijkheid van het lerarenberoep

Het Vlaamse onderwijswerkveld, inclusief de vakbonden, vraagt al jaren om een serieus en alomvattend lerarenloopbaan-debat. Dat debat is een tijdje geleden in de luwte opgestart. Een onderwijsdiploma behalen en daarna een langdurige loopbaan uitbouwen in het onderwijs moet weer aantrekkelijk worden voor jongeren en zijinstromers. Er is nog flink wat werk. Dat blijkt ook uit Duitse cijfers van Hardwig: gevraagd of ze nog leraar zouden worden als ze vandaag opnieuw zouden mogen kiezen, antwoordde 46% van de respondenten positief, 13% negatief en 41% twijfelde (bij werknemers in het algemeen was dat 71%, 23% en 6%). En zouden ze werken in onderwijs aanraden? Slechts 20% (!) zou dat doen, 35% niet en 45% is neutraal (69% van de werknemers in het algemeen raden hun job aan, slechts 31% niet). Zeer verontwaardigende cijfers die wellicht ook in Vlaanderen realiteit zijn.

'Trust the teachers' – Een warme oproep

In een opiniestuk getiteld *The Hidden Half of Teaching*⁴ schreef Leonardo Ebner, beleidscoördinator bij ETUCE:

"A society that fails to cherish education and knowledge is a society that has lost its guiding star. Trust the teachers. They are the ones shaping the future, one student at a time. And if we want that future to be brighter, recognising the full scope of their work is the very least we can do."

Met een mooiere oproep kunnen niet eindigen!

3- Bron: Ingrid De Vos, 'Studie in 32 scholen toont dramatische cijfers: "55% van leerkrachten in gevarenzone voor burn-out"', *Het Laatste Nieuws*, 24.02.2026 (https://www.hln.be/binnenland/exclusief-dramatische-cijfers-ruim-helft-van-leerkrachten-riskeert-burn-out-ze-lopen-nog-rond-op-school-maar-inwendig-zijn-ze-al-gecrasht?ab704b49/?slug_rd=1).

4. <https://www.etcue.org/en/item/7188:the-hidden-half-of-teaching>.